

ДЖИЗИЕ ПЛАТЦИ В КАЗА ЕСКИ ДЖУМА (ТЪРГОВИЩЕ) ПРЕЗ XIX ВЕК (ПО ДАННИ НА ОСМАНСКИ РЕГИСТРИ)

Мийрям Салим, Алджан Джафер

DJIZIE PAYMENTS IN ESKI DJUMA KAZA (TARGOVISHTE) IN THE 19th CENTURY (ACCORDING TO DATA FROM OTTOMAN REGISTERS)

Miryam Salim, Aldzhan Dzafer

Abstract: *The possibility of using archival documents, including those from the archives in the Republic of Turkey, allows various studies and analyzes to be carried out, which shed light on Bulgarian history, and can be used in the field of cultural studies, sociology, and linguistics. The ledgers undoubtedly represent historical sources extremely rich in business and economic data. Under Ottoman Sharia law, non-Muslims living within the country were identified as dhimmis and a tax called djizie was collected from them. The Ottoman registers contain data on djizie tax payers and thanks to them it is possible to obtain information about the non-Muslim population and the economic status of the settlement.*

The present study is based on the data obtained from the nufus, temettuat and djizie registers of Eski Djuma (Targovishte), which are kept in the Ottoman Archives in Istanbul.

Keywords: *tax, capitation tax djizie, Ottoman registers, Targovishte*

DOI: <https://doi.org/10.46687/DQBM4362>

Османската данъчна система, както и самата държавна организация по принцип са изградени върху предписанията на ислямския основен закон *шеруат*, който урежда религиозните и светските отношения и задължения на мюсюлманите. В тази връзка тя следва практиката на други предшествващи я или съвременни на нея мюсюлмански държави. Данъчните облагания, основаващи се на шерията в османската държава, обхващат няколко главни данъци, един от които е поголовният данък върху немюсюлманското население *джизие*, наричан още от населението *харадж*. Най-значимото реформиране на данъчната система в Османската империя се извършва през XIX в. в периода на Танзимата, когато се въвеждат по-опростени и обикновени данъци. Налозите *десятьк* (йошюр), *джизие* и *харадж*, известни със събирателното название *текялиф-и шерийе*, са премахнати. На тяхно място са въведени данъкът *десятьк* (йошюр) от земеделска култура, налогът от дребен рогат добитък (агнам ресми), а поголовният данък *джизие* на християнското население се запазва. Джизие е личен поголовен данък, който плаща само немюсюлманското мъжко население на възраст от 15 до 75 години. Според Недков *джизие* не е данък за това, че немюсюлманите не се допускат във войската (до периода на Танзимата), а представлява един вид откуп за право на немюсюлманите да изповядват своята религия (Nedkov 1966: 55).

От самото основаване на османската държава до Танзимата данъкът върху немюсюлманите не претърпява съществени промени. През първите векове от нейното създаване данък джизие е изискван от всички немюсюлмански домакинства, а след това – от всички пълнолетни мъже според имущественото им състояние, т.е. данъкът се превръща от подворен в поголовен. От XVII в. събирането на данъка се извършва по много по-строги правила под надзора на

държавата. Събира се от *джизиедари*, *колджии* или от назначени за тази цел държавни служители. Приходите от данъка принадлежат на султана. През XVII в. и XVIII в. облагането с джизие се превръща в най-големия източник за попълване на държавната хазна. Във времена, когато хората не притежават документи за самоличност и не се водят списъци по рождени дати или други описи, доказващи етнически произход, немюсюлманските момчета имат възможност да прикрият годините си, което значително затруднява събирачите на джизие при определяне на възрастта им. Друга голяма пречка пред държавните служители се оказва установяването на препитанието и доходите на лицата. Мъжете без доход не са задължени да плащат данък джизие. Османската власт издава различни законници (кануннамета), свързани с джизие, в които се определят условията и базата за събиране на данъка според имотното състояние на населението (Gyurhan 2020: 161-162; Shener 2021: 107).

С танзиматския ферман османската държава прави редица реформи, една от които е въвеждането на справедливо облагане на поданиците си, а именно всеки гражданин да плаща данък според приходите и имуществото си. Намерението и начинанията на управляващите донякъде постигат успех в тази посока. Османската администрация полага особено старание при събирането и осчетоводяването на приходите от данъка. До 1855 г. мъжкото население от малцинствата, изповядващо различна от исляма религия, се определя като *зимми*, което плаща поголовен данък джизие. За лицата, подлежащи на плащане на данъка, с изключение на болни, роби, просяци или безработни, законът нарежда да бъдат заведени според платежоспособността си в три категории: *аля* (висша, облагане с 48 гроша), *евсат* (средна, облагане с 24 гроша) и *една* (нисша, с облагане 12 гроша) (Gyurhan 2020: 161-162; Nedkov 1966: 55). Тазниматските реформи не премахват данъка джизие, но с тях се прекратява практиката поголовният данък да се събира от джизиедари или от други държавни служители. Държавата прехвърля набирането на средствата върху местните немюсюлмански управници и финансови първенци (Shener 2021: 108-111). Отговорник за описването, събирането и изпращането на поголовния данък е кадията. Той събира, изчислява, записва в два регистъра, единият от които се изпраща в столицата, другият при бейлербея.

Днес в архивите са запазени хиляди регистри с данни за събрания данък джизие във всеки вилает и санджак или в по-малки административни единици и селища. Възможността за ползване на архивни документи, включително и от архивите в Република Турция, позволява да се правят различни проучвания и анализи, които хвърлят светлина както върху данъчната система в определен период, така и върху други аспекти на българската история.

За настоящото изследване изборът на град Търговище и региона не е случаен. С оглед на благоприятното си географско положение Търговище векове наред се очертава като важен стопански, административен и търговски център. Търговище, известен още с названието Ески Джумая (до 1934 г.), а в писмените източници и с наименованията *Джума*, *Джума П/Базаръ*, *Джума-и атик* и *Ески Джума*, има вековна история. Най-ранните известия за него датират от XVI в. За града са запазени редица османотурски документи, които съдържат ценни сведения както за миналото му, така и за историята на околните села през османския период. Думата *джума* в старото название на града е арабска по

произход и означава *петък*, а словосъчетанието *джума пазаръ* – петъчен пазар. Названията *Джума-и Атик* и *Ески Джума* са със значение на *Стария петък* или *Стария петъчен пазар*, от които става ясно, че в изследваното населено място от стари времена се организира пазар в петъчен ден. Един от най-известните и посещавани панаири по нашите земи се организира именно в Търговище. През втората половина на XIX в. той се нарежда до имената на известните панаири на Балканите.

В османската канцеларска практика се употребяват широко дефтерите (регистри), които, според характера на службата, в която се водят, са предназначени или да обслужват нейните органи, или да регистрират дейността ѝ (Nedkov 1966: 168)¹. За Търговище се откриват регистри, съхранени в Истанбулския османски архив (ВОА) в Турция, изготвени за всяко едно населено място в тогавашната каза Ески Джума. За настоящото изследване се използват данни от *нюфус*, *теметтуат* и *джизие регистрите* на каза Ески Джума (дн. Търговище) от средата на XIX в. (1256/1840 г., 1259/1843 г. и 1263/1847 г.).

Сведения за отделните административни единици и селища, на които се базираат обобщените резултати от преброяванията, се намират в *нюфус дефтерите* (нюфус дефтерлери), които по същество представляват именни списъци на мъжкото население с отбелязани възраст и отличителни белези. За целта на настоящото изследване са открити нюфус регистри за мюсюлмани и християни на каза Ески Джума, които османската държава изготвя в периода 1841-1847 г. В дефтерите за немюсюлманите често е отбелязана и категорията на данък джизие (ниска, средна или висока).

Нюфус дефтерите от 1840, 1843 и 1847 г. съдържат опис на цялото немюсюлманско мъжко население на каза Ески Джума с начисления му поголовен данък джизие. Редът на регистрацията започва с номериране на хане и поредна преброителна цифра. Най-често начело в градските махали и селата се записват имамите и свещениците. Следват ги управниците – мухтар (кмет) при мюсюлманите и мухбир при християните, като в зависимост от броя на населението се срещат и по двама мухтари или мухбири – първи (еввел) и втори (сани).

Регистраторите на нюфус описите на Ески Джума не пропускат да отбележат болните, родените с пороци, инвалидите, неспособните за работа и пр., като за някои от тях изрично е посочено, че са освободени от данъци. В регистъра от 1843 г. в отделна глава са записани новодошлите с техните длъжности, години и дължимият данък джизие².

В нюфус дефтерът от 1847 г., съдържащ опис на немюсюлманското население в каза Ески Джума, са регистрирани пълнолетните момчета над 11-годишна възраст, т.е. от възрастта, когато започва да му се зачислява данък джизие, до възрастта, в която е способен да го плаща. В описа на населението на града като джизие платци се водят 6 от висша, 344 от средна и 68 души от нисша категория. Тримата градски свещеници попадат в средната категория. Сред регистрираните

¹ Думата *дефтер* е гръцка по произход, а в турския е преминала от арабски чрез персийския език и означава *регистър*, *служебна книга* (касова книга, инвентарна книга и др.), *дневник* и пр. (Nedkov 1966: 168); нюфус – население; нюфус дефтери – регистър на населението.

² BOA. NFS.d.06440_2.

като придошли фигурират 16 души от средна и 17 души от нисша категория. Трябва да се отбележи, че възрастовата група на нисшата категория в града варира между 12-14-годишни момчета и мъже на преклонна възраст.

По отношение на селата на казата в най-голямото християнско село Върдън се водят 183 души от средна и 15 от нисша категория. Отделно към пребиваващи в селото са регистрирани още 25 мъже, които вероятно са новодошли за сезонна работа, за търговия или са преминаващи през селото. От тях в средната категория попадат 10, а в нисшата 3 души. Следващото село с християнско население е Сератидже. В него живеят 12 души от средна категория. При изследването на регистъра се забелязва, че категорията платци невинаги се отразява. Има случаи като например Добри, син на Друми, на 76 години от хане № 3 и пореден № 6 от същото село да няма такава записана категория. В село Ашък са регистрирани 33 данъкоплатци от средна и 7 от нисша категория. Село Дългач е другото смесено село с християни и мюсюлмани, където 26 мъже принадлежат към средната и 1 в нисшата категория. Болните и инвалидите не се облагат с данък джизие. Данко, син на Ислаф, на 20 години от хане № 8 и пореден № 20 няма записан данък, защото е вписан като луд. Подобни примери се срещат и в други населени места. Сред християнското население на село Елван има 29 лица от средна и 1 от нисша категория данъкоплатци. В село Яваш, населено с християни, има 30 от средна и 6 от нисша категория джизие платци³.

По нюфус регистри в цялата каза Ески Джума в периода 1840-1843 г. живеят, пребивават или временно се намират общо 6 от висшата, 683 от средната и 118 души от нисшата категория джизие платци, от което е възможно до се направи изводът, че през периода държавата трябва да е събрала 22 620 гроша данък от немюсюлманските жители на каза Ески Джума. Тази сума не включва поголовния данък на ромите, понеже описът на етноса се води в другите немюсюлмански регистри.

Другите регистри – *теметуат дефтерите* (теметуат дефтерлери), са може би най-пълните и ценни източници на статистическа информация. Теметуат дефтерите са османски регистри, създадени през периода 1840-46 г., които имат за цел да опишат данъкоплатното население в империята с цел по-точно и справедливо облагане на населението. Като друг мотив за изготвянето на тези регистри може да се посочи подготовката за военна реформа, за която е нужно събирането на допълнителни средства. Империята не успява да извърши цялостно описване на данъкоплатното население, но в резултат на този неин опит са запазени 17 747 броя регистъра от села и градски махали (Georgieva 2014: 23).

Има запазени един, два или три типа теметуатски дефтери, данните в които се отнасят за едни същи домакинства, данъци, земя, десятък, имущество и животни. Различават се по начина на изписване и по количеството на сведенията. Всичките налични описи са изписани на шрифт *рика*. Първите представят най-систематизирана информация. Започват с номерация, по нея е отразено личното и бащиното име на главата на домакинството. При немюсюлманските семейства са отбелязани и останалите мъже, плащащи поголовния данък джизие. Ако лицето има някаква титла или прякор като имам, мухтар, хафъз, хаджъ и др., те се изписват пред личното име. Над него е посочена категорията, като в някои случаи

³ BOA.NFS.d.._6439; BOA. NFS.d...6440.

Мийрям Салим, Алджан Джафер. Джизие платци в...

тя е поставена пред името. Отдолу следва изписване на обработваемите ниви, ливади, лозя, пчели, животни и приходите от тях. Регистрацията на всяко отделно домакинство приключва със сумиран приход и теметтуат от занаят за съответната година. Няма печати на регистратори. На една страница са записани по две домакинства. Във вторите теметтуат регистри след категорията над името е добавен данък (вергия) и сбор от общ десятък за всяко едно хане. При този тип регистри сумата за годишна вергия, десятък и теметтуат е отразена на отделен лист и в повечето случаи тя е поставена между страниците на дефтера. Тук също на всяка отделна страница са описани по две домакинства. В края на документа няма поставени печати. Третият тип дефтер е най-подробен. Десятъкът в него е разпределен по земеделски култури. Посочена е таксата на дребния рогат добитък. Нивите са разделени по дьонюми на обработваеми и оставени на угар площи. За разлика от първите два типа дефтери, тук са изписани повече от две домакинства на страница. В края на всеки дефтер фигурират печатите на участниците в регистрацията. За една голяма част от селата и градските махали има запазени от най-подробните описи, които ще бъдат взети под внимание в настоящото изследване.

Информацията, която съдържат теметтуатските дефтери след Танзимата, е много по-подробна в сравнение с предишни описи. В тези регистри е записана принадлежността на всяко населено място към териториално-административна единица – *нахия*, *каза*, *еялет* и пр. Всяко семейство е номерирано. В смесените с мюсюлмани и християни населени места има по два регистъра или един, в който първо се вписват мюсюлманите и след това християните, като вторите започват да се номерират от начало с № 1. Следва регистрация на глави на ханета (глави на домакинство) поименно, на места с отразен прякор и фамилия, категорията, към която принадлежи главата на домакинството, и длъжността му, ако има такава. Вписват се още практикуваният занаят, данъкът (вергия) за година, данъкът алкохол (зиджрие) и данъкът джизие за християните. Изброени са приходите от десятък върху зърнени култури, ливади, лозя, градини и налогът за дребен рогат добитък. Описват се обработваемите и необработваемите ниви с дохода от тях. Приходи се записват от едрия и дребния рогат добитък, пчелите, ливадите, лозята, градините, дюкяните, мелниците, хановете, хамамите, кафенета и пр. Притежанието на впрегатни животни се записва, но не се отбелязват доходи от тях, тъй като те не носят приходи, а се използват за работа. Въпреки че пернатите животни не са регистрирани, на места се забелязва доход от кокошки и яйца. За отделните райони са характерни различия в данъците и в изчислените приходи от животни и ниви.

Основна административна единица при теметтуат регистрите е махалата, но в случай, че дадено селище има повече от една, а данъкоплатците са групирани по домакинства (хане), подредени по пореден номер. Теметтуат дефтерът на град Ески Джума – център на казата, се състои от 12 отделни описи по махали. Единадесет от махалите са населени изцяло от мюсюлмани и една с немюсюлмани – махалата Варош. Във всяка една от тях има назначен мухтар, имам или свещеник

(поп)⁴. За селата на каза Ески Джума са открити архивни материали, отнасящи се за 32 населени места, от които 6 са със смесено население от мюсюлмани и християни. Останалите 26 села са населени изцяло с мюсюлмани.

Теметтуат дефтерът на Ески Джума, воден през 1844-45 г., съдържа информация и предоставя данни за данъчното облагане и за размерите на различните данъци на жителите в каза Ески Джума. Вергията е един от основните налози, които плаща всяко едно домакинство. От него са освободени единствено мюсюлманските духовници имами и хатиби, християнските свещеници (попове), учителите, болните и инвалидите, някои заптиета и хора със заслуги към държавата. Изключително важна информация, необходима за съставяне на по-пълна стопанска статистика, е вписаната сума на данъка, който е заплатен предходната година. Последният служи за база при определяне на дължимата сума през следващия данъчен период и е основен показател за благосъстоянието на дадено домакинство.

Така например в 12-те махали на град Ески Джума общо 19 духовници мюсюлмани и християни, 6 учители (всички мюсюлмани), 1 луд и 10 други лица нямат записана вергия (данък) в теметтуат регистъра. Събраната сума за данъци от останалите ханета е 67 881,5 гроша по наши изчисления и 68 730 гроша по сметки на османските регистратори.

От жителите на селата от вергия са освободени 27 духовници и 6 други лица, за които няма посочена причина. По наши изчисления от 33 села на Ески Джума държавната хазна събира 92 034,5 гроша и 90 858,75 гроша по изчисленията на теметтуатските регистратори.

В теметтуатския дефтер, воден през периода 1844-1845 г., е отбелязана категорията и паричната стойност на джизие платеща: за висшата е 60 гроша, за средната е 30 гроша и за нисшата – 15 гроша на година. Сред данъкоплатците се срещат мъже, които нямат зачислен поголовен данък като например жителите в махала Варош на град Ески Джума. Причината за липсата на налога при тях не е отразена, но по правило, също както при нюфус регистрите, това се дължи на здравословни причини, инвалидност, липса на доходи и преклонна възраст. В отделни единични документи от османския архив са отразени и други причини, различни от гореспоменатите, за освобождаване на дадено лице от поголовен данък. Такъв пример е Кара Димо от Джума-и атик, който, поради големи заслуги в армията по време на руската война (не се посочва коя, но вероятно е войната от 1828-29 г), се освобождава от джизие и други данъци⁵. В теметтуатския дефтер за махала Варош са вписани 7 души с едно и също лично име Димо. Въпросното лице според горепосочения документ не би трябвало да има зачислени данъци. Такъв се явява единствено Димо, син на Дърагни, с № 78 от градската махала Варош, който няма записано джизие, вергия, нито някакъв друг налог. Друг интерес факт е, че, за разлика от нюфус дефтерите, тук няма зачислен данък джизие на тримата свещеници.

Регистрите, в които се описва налогът, се наричат *джизие дефтери*. Подробните джизие регистри включват имената на мъжете и младежите, достигнали трудоспособна възраст, и категорията, в която са включени. На тази основа могат да

⁴ Имената на махалите и селата се изписват така, както се срещат и четат в архивните документи.

⁵ BOA.A.MKT.MVL.11-72.

се направят обобщени изводи относно броя на населението и неговото относително благосъстояние.

Джизие регистър от 1847 г. предоставя следващите данни за платците на налога и сумата, която трябва да се събере от тях. По списък в градската махала Варош се водят 466 пълнолетни мъже данькоплатци. Сред тях свещениците и неспособните да плащат, също като в теметтуатския дефтер, са освободени от данък. За други е отбелязано, че са платили налога си в други населени места като Осман пазар, Шумен, Провадия, Балчик, Кюстенджа и др., което показва, че тези лица по време на събирането на поголовния данък са се намирили в посочените административни центрове, където са били обложени и са получили удостоверение. В разглеждания регистър поголовен данък се зачислява на 390 души от средна категория, които плащат общо 11 700 гроша. В нисшата категория се водят 50 души с изчислена обща сума от 765 гроша. От висшата фигурират 5 души или 300 гроша джизие. Сумирано общо, от данък джизие са събрани 12 765 гроша. В село Върдън от описаните 212 мъже джизие се зачислява на 179 от средна и на 31 от нисша категория. Двама жители биват таксувани на други места, единият в Айтос, другият в Осман пазар (Омуртаг). Един възрастен е отбелязан като освободен от данък, нетрудоспособен. Събраните средства общо възлизат на 5835 гроша. В село Сератидже от 14 души 10 принадлежат на средна, 3 са от нисша категория, а един е платил данъка си в Балчик. Събраната сума е 345 гроша. В село Ашк от 42 души 36 са от средна и 6 от нисша категория с общо 1170 гроша платен данък. В с. Далгач от 36 регистрирани мъже 32 са от средната и 4 от нисшата категория. Джизие на хане № 5 е пропуснато от писаря. За един член от домакинство № 17 се посочва, че от две години е в Добруджа, но въпреки това му се води джизие. Общият налог от селото е 1020 гроша. В регистъра на с. Елван има 38 души платци, от които 33 от средна, 4 от нисша и 1 от висша категория. Начисленият общ налог е 1110 гроша. Християнското население на село Яваш се състои от 31 джизие платци, от които 28 принадлежат към средната и 3 към нисшата група. Общият данък за селото е 885 гроша.

В разглеждания опис освен жителите на казата присъстват и лица, заварени в града, които са търговци, дошли от други места, но плащат поголовния си данък в град Ески Джума. В списъка присъстват 33 души, от които 31 принадлежат към средната, 1 към нисшата и 1 от висшата категория. Техният общ налог е изчислен на 1005 гроша⁶.

Както вече беше отбелязано, османската власт облага с джизие немюсюлманските си поданици. Това правило не важи за ромския етнос, при който без оглед на религиозната принадлежност мюсюлманин или немюсюлманин всички са задължени да плащат поголовен данък (Shener 2021: 108-111). Промените в облагането с поголовния данък в периода преди Танзимата засягат и тях. Османската власт дели ромите по етническа принадлежност. Регистраторите записват ромите (циганите) с термина *кълти* и ги водят в отделни нюфус и джизие регистри независимо от религиозната принадлежност на християни или мюсюлмани. До 1691 г. налогът на ромите е върху домакинство, след което започва да се събира на глава пълнолетен мъж. Войната между Османската и

⁶ BOA. NFS.d.._6442.

Австрийската империя води до големи разходи на държавата. За попълването на бюджета през 1695 г. се извършват големи увеличения на размера на данъчното облагане, което драстично увеличава и джизие при ромските поданици на империята (Altinyoz 2020: 4-10).

Османотурски архивен документ от 1849 г. за каза Ески Джума свидетелства за броя на пълнолетното мъжко ромско население в района и за сумите по групи джизие платци. Регистърът е един за двете религиозни общности, като първо се водят мюсюлманите и след тях се продължава с християните. Наименованията по категории са *тахил* за висша, *нъсф* (половин) или *мюджеред* (неженен) за средна и *шопар* (малолетен, дете) за нисша категория. Поголовният данък в сравнение с останалите немюсюлмани в казата е по-висок. За висшата той е 72 гроша, за средната е 36 и за нисшата е 18 гроша. В края на 40-те години на XIX в. в пределите на казата живеят или пребивават 148 джизие платци роми. От тях 90 души заплащат тахил (от висша категория) по 72 гроша, общо 6480 гроша. Тази категория трябва да се отнася за семейните лица. В средна категория мюджеред (неженен) се водят 41 души, за които е начислен по 36 гроша налог или общо 1476 гроша. Последната група платци се отнася за шопар (думата шопар е със значение на ромско дете) с по 18 гроша данък джизие на глава. Общият размер на данъка е 342 гроша. Всичките 148 регистрирани роми плащат 8298 гроша джизие данък⁷. Описът показва, че в османското данъчно облагане с джизие ромите не се категоризират по имотно състояние и години, както при останалите немюсюлмани в казата, а се групират по семейно положение. Поголовен данък е зачислен на семейни, несемейни и малолетни лица.

Необходимо е да се отбележи също, че в процеса на работа с регистри документи се констатират грешки и пропуски както при предаването на християнските имена, така и при изписването на цифрите и изчисленията на събраните налози. Например в с. Върдън за домакинство с № 64 писарят изписва джизие, но не го включва към общата сума на данъка. Несъответствия при изчисляването има при вписаните с номера 53 и 65 в село Ашк. Също така и при общото джизие на домакинство с № 4 в същото населено място. Но дотук данните от описите бяха представени така, както са записани в османските регистри.

Османотурските документи с официален характер от XIX в. безспорно имат най-голямо значение за проучванията на редица аспекти от историята на османските селища. Изследваните документи позволяват детайлно излагане на информация за видовете данъци и за плащанията на населението.

⁷ BOA.C..ML.._335_13716.

Приложения

Таблица 1. Джизие по категории и събрани средства в каза Ески Джума

Населено място	Висша категория по нюфус регистрите от 1840 и 1843 г.	Средна категория по нюфус регистрите от 1840 и 1843 г.	Нисша категория по нюфус регистрите от 1840 и 1843 г.	Обща сума	Висша категория по теметгуат регистъра от 1844/45 г.	Средна категория по теметгуат регистъра от 1844/45 г.	Нисша категория по теметгуат регистъра от 1844/45 г.	Обща сума
Варош	6	360	85	12435	5	370	44	12060
Върдън		193	18	6060		167	16	5250
Сера-тидже		12		360		10		300
Ашк		33	7	1095		34	3	1065
Дългач		26	1	795		28	3	885
Елван		29	1	885		26	3	825
Яваш		30	6	990		24	1	735
Общо:	6	683	118	22620	5	659	70	21120

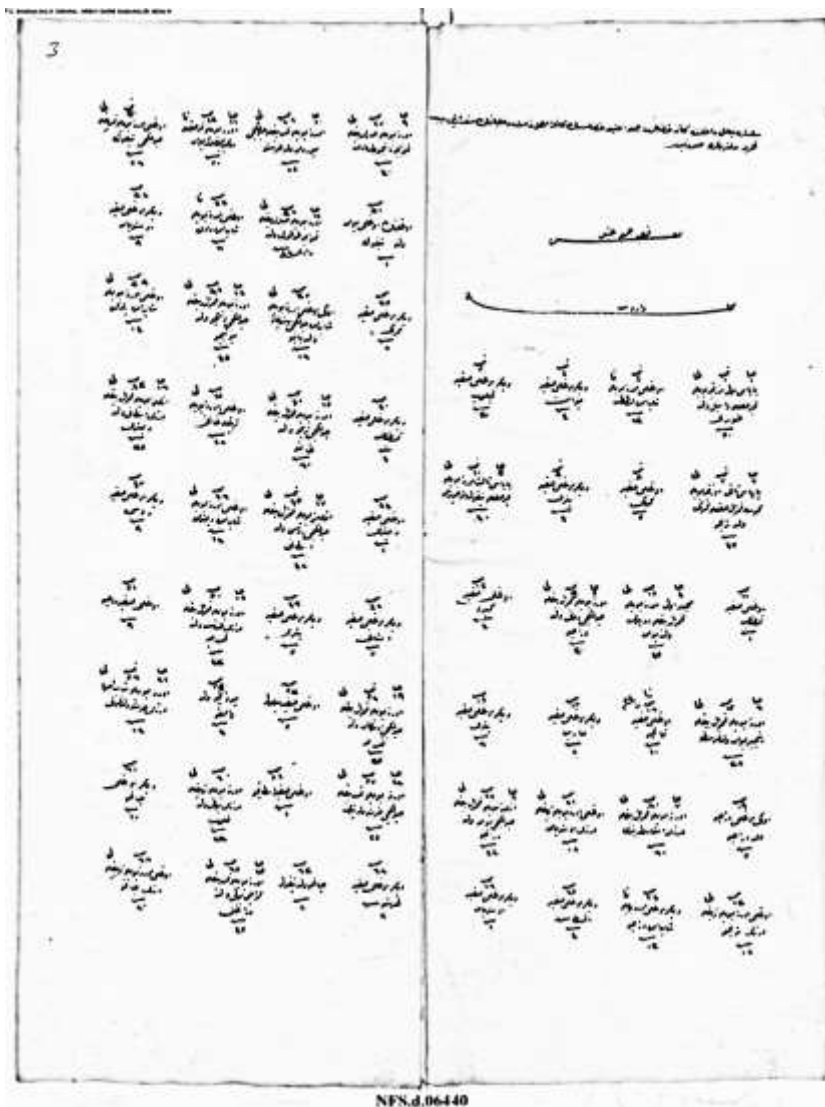
Таблица 2. Джизие платци в каза Ески Джума през 1847 г.

Населено място	Брой джизие	Висша	Джизие	Средна категория	Джизие	Нисша категория	Джизие	Общо
м. Варош	466	5	300	390	11700	50	765	12765
с. Върдън	212			179	5370	31	465	5835
с. Сератидже	14			10	300	3	45	345
с. Ашк	42			36	1080	6	90	1170
с. Далгач	36			32	960	4	60	1020
с. Елван	38	1	60	33	990	4	60	1110
с. Яваш	31			28	840	3	45	885
Пребиваващи търговци	33	1	60	31	930	1	15	1005
Всичко:	872	7	420	739	22170	102	1545	24135

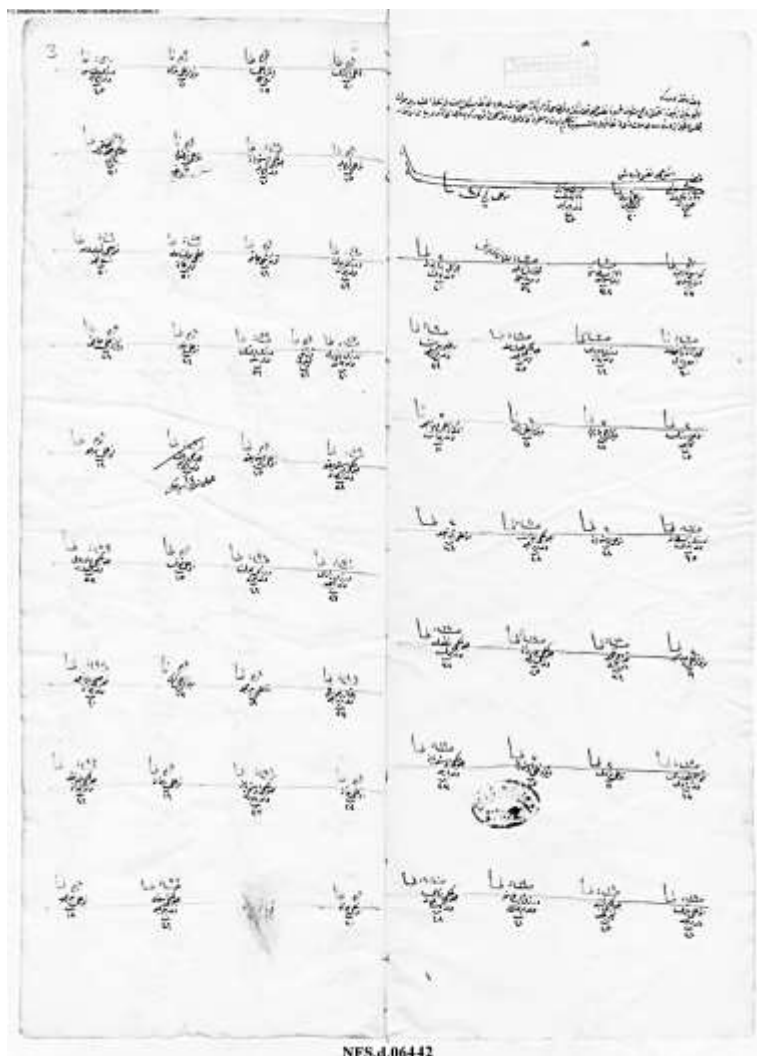
Таблица 3. Джизие опис на ромите в каза Ески Джума от 1849 г.

Населено място	Регистрирани	Техил/ала	Джизие	Общо	Нъсф/половин и мюджерд/евсат	Джизие	Общо	Шопар/дете/една	Джизие	Общо	Общо джизие
Ески Джума	24	10	72	720	13	36	468	1	18	18	1206
Върдън	12	8	72	576	2	36	72	2	18	36	684
Салтъклар	3	1	72	72	1	36	36	1	18	18	126
Турханлар	3	4	72	288				1	18	18	306
Черконе	3	2	72	144	1	36	36				180
Юрюклер	7	5	72	360	1	36	36	1	18	18	414
Ашк	3	2	72	144				1	18	18	162
Баязидче	4	3	72	216				1	18	18	234
Доганджъл	5	3	72	216				2	18	36	252
Карлъ	3	2	72	144	1	36	36				180
Махмуд	6	4	72	288	1	36	36	1	18	18	342
Назарчу	2	2	72	144							144
Разбойна	3	2	72	144	1	36	36				180
Ялъмлар	3	1	72	72				2	18	36	108
Бухулар	15	12	72	864	1	36	36	2	18	36	936
Насухча	7	7	72	504							504
Каракашлъ	7	5	72	360	1	36	36	1	18	18	414
Яваш	8	5	72	360	2	36	72	1	18	18	450
Кайкълар	6	6	72	432							432
Общо:											7254
Ески Джума христ.	24	6	72	432	16	36	576	2	18	36	1044
Общо мюс. и христ.	148	90		6480	41		1476	19		342	8298

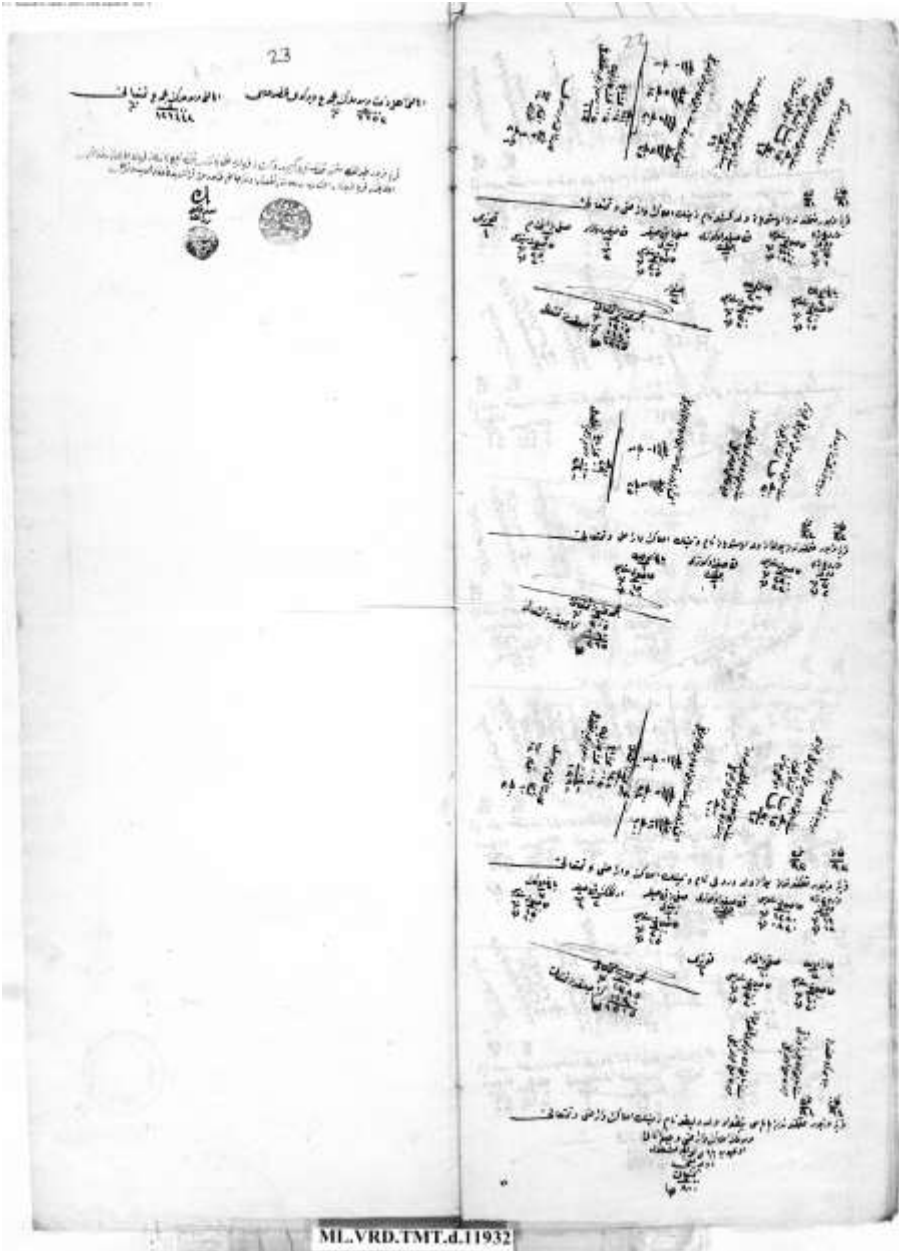
Обр 1. Нюфус дефтер от 1259/1843 г.

Обр 2. Нюфус дефтер от 1263/1847 г.

Обр 3. Теметтуат дефтер на с. Върдън от 1844/45 г.

ML_VRD.TMT.d.11932

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- Altınyoz 2020:** Altınyoz, İ. Osmanlı İmparatorluğu'nda Çingenerlerin Sosyo-Ekonomik Yapıları. Socio-Economic Structures of Gypsies in the Ottoman Empire. OTAM, 48 /Güz 2020. S. 8.
- Georgieva 2014:** Georgieva, G. Arbanasi prez XV-XIX vek. Varna: Steno [Георгиева, Г. Арбанаси през XV-XIX век. Варна: Стено].
- Gyurhan 2020:** Gyurhan, V. 17. Yüzyilin Sonunda Cizye Defterlerine Göre Diyarbekir (Amid) Şhrinde Gayrimüslimler (1691-1695). e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi/Journal of Oriental Scientific Research (JOSR), Mart 2020, Cilt:12, Sayı:1 (26) / March-2020, Volume:12, Issue:1 (26), s.159.
- Nedkov 1966:** Nedkov, B. Osmanoturska diplomatika i paleografiya. Chast 1. Sofia: Nauka i izkustvo [Недков, Б. Османотурска дипломатика и палеография. Ч. 1. София: Наука и изкуство].
- Shener 2021:** Shener, A. Tanzimat Donemi Osmanlı Vergi Hukuku. İstanbul.

Архивни източници:

BOA.NFS.d.06440_2
BOA.NFS.d.._6439
BOA.NFS.d...6440
BOA.NFS.d.._6442
BOA.C..ML.._335_13716
BOA.A.MKT.MVL.11-72
BOA.ML.VRD.TMT.d..._11932